Peter Harder

DER ER BRUG FOR EN

KULTURREVOLUTION I MILJØMINISTERIET

Udgivet af Forlaget BæreDygtighed 2026

DER ER BRUG FOR EN KULTURREVOLUTION I MILJØMINISTERIET

© Peter Harder og forlaget BæreDygtighed 2026

Forlagsredaktion: Kjeld Hansen
Omslag og layout: Agate Jul Jensen
Tryk og indbinding: LaserTryk.dk

ISBN 978-87-89723-13-6
1. udgave, 1. oplag
Printed in Denmark

Denne bog er beskyttet i medfør af gældende dansk lov om ophavsret. Kopiering må kun ske i overensstemmelse med loven. Det betyder bl.a., at kopiering til undervisningsbrug kun må ske efter aftale med Tekst & Node. Det er tilladt at citere med kildeangivelse i anmeldelser.

Forlaget BæreDygtighed
Redaktør Kjeld Hansen
Tåstrupvej 31, 4672 Klippinge
Mobil 26215326
Mail: kjeld@baeredygtighed.dk

DER ER BRUG FOR EN

KULTURREVOLUTION I MILJØMINISTERIET

Indholdsfortegnelse

En venlig opfordring	3
En administrativ praksis på kanten af det lovlige	4
Nedturen	7
Hvordan kunne det gå så galt?	9
Kulturrevolutionens kernepunkt	10
Det bredere problem: Faglighedens nedtur i embedsværket	13
Fire centrale anbefalinger	16
Så galt står det altså til	17
Litteraturliste	19

En venlig opfordring

Kære Maria Reumert Gjerding,

Vi er virkelig mange, der glæder os intenst over, at du blev miljøminister i den nye regering.

Du har selv med rette peget på de store og vigtige opgaver, du har fået i forhold til regeringsgrundlaget og samtalen med de berørte borgere:

sprøjteforbud, det nødlidende hav og bedre plads til naturen[1].

Men der er en vigtig opgave, der ikke har fået den nødvendige opmærksomhed endnu. Det drejer sig om, hvad der bør ske med selve Miljøministeriet under din ledelse – nu hvor ministeriet er effektivt placeret uden for partiet Venstres indflydelse, dvs. uden for landbrugets dominans.

Det kan du som minister – helt alene! – gøre noget ved. Jeg kommer senere med nogle forslag, men her er først en oversigt over baggrunden for behovet.

Maria Reumert Gjerding (SF)
Miljøminister

Foto: Steen Brogaard / Folketinget

1 https://www.facebook.com/maria.gjerding/

FORORD

En administrativ praksis på kanten af det lovlige

Den nye regering har lanceret sig selv som den grønneste nogensinde. Meget tyder på at denne ambition også har folkestemningen bag sig. Nu skal der ske noget!

Når man alligevel ikke føler sig helt tryg, er det fordi, det ikke er en simpel sag at få skuden vendt i grøn retning. Mange administrative bestemmelser, gamle vedtagelser, veletablerede praksisser og dårlige vaner skal lægges om, før forandringerne kan blive til virkelighed.

Nærværende publikation argumenterer for en omlægning, som den nye miljøminister (hvis engagement ingen formodentlig kan tvivle på) har mulighed for at gennemføre uden at skulle vente på nogen: en genrejsning og oprustning af Miljøministeriets egen administrative praksis.

Pointen er ikke at skælde ud på embedsværket, selvom det måske kunne se sådan ud. Problemet er i sit udspring politisk: Der har i en årrække været et politisk pres i retning af at miljøbestemmelser ikke måtte stå i vejen for andre hensyn. Det drejer sig især – men ikke kun - om hensyn til landbruget.

Embedsværkets rolle kommer ind på følgende måde: Hvis man politisk åbent vedtog bestemmelser, der annullerede hensyn til miljøet, var det embedsmændenes demokratiske pligt at administrere i overensstemmelse med de miljøfjendtlige bestemmelser. Hvis man for eksempel havde vedtaget landbrugspakken i 2016 med en klar tilkendegivelse af, at nu var hensynet til landbrugets gødningsmuligheder politisk prioriteret højere end havenes tilstand, ville problemet være rent politisk. Offentligheden og embedsværket ville være helt på det rene med, hvad der foregik, og man kunne stemme og administrere derefter.

Her står bl.a. en række EU-bestemmelser, som er lovfæstet i Danmark, imidlertid i vejen. På en lang række områder har man derfor politisk valgt en strategi, hvor man ikke har taget et åbent opgør med

miljøkravene – med konkrete mål om bedre vandkvalitet, eller med overordnede bestemmelser såsom forsigtighedsprincippet. Nedtoningen af hensyn til miljøet har i stedet taget form af politisk pres for at få en administrativ praksis, der ligger på kanten – og i en række tilfælde ud over kanten – af, hvad der er sagligt og juridisk foreneligt med den officielle grønne politik.

Miljøområdet er ikke det eneste, der har mærket det øgede politiske pres imod embedsværket. Det er heller ikke det eneste område, hvor embedsmænd har ladet sig presse til at administrere på kanten – eller ud over kanten – af det sagligt og lovligt forsvarlige (jf. fx Støjberg-sagen). Men for den – selverklærede – grønneste regering nogensinde må det være centralt at få gjort op med den dårlige politisk-administrative praksis netop på miljøområdet.

En sådan omlægning har ideelle muligheder for at blive en win-win-win sag: Politikerne lever op til deres erklærede hensigter, embedsmændene skal ikke længere føle pres til at administrere på kant med loven, og offentligheden kan se, at de grønne hensigter bliver til noget. Alle kan være glade.

Men det sker ikke af sig selv. Dårlige vaner dør ikke så let. Derfor bør roret lægges eksplicit om – på en måde der kan ses!

Gentofte, august 2026

Peter Harder

Nedturen

Fra 2001 og frem (fra Anders Fogh Rasmussens magtovertagelse) er Miljøministeriet blevet genstand for en mishandling, som i vidt omfang har forhindret det i at løse sin samfundsmæssige opgave.

Systemskiftet blev indledt med at bebude en fyringsrunde, der fjernede hver 3. medarbejder i Miljøstyrelsen[1]. Thorning-regeringen 2011-15 havde et ret grønt program, men de grønne initiativer blev nedlagt igen i Venstres regeringsperiode 2015-19, hvor Miljøministeriet var slået sammen med Landbrugs- og fødevareministeriet.

Der er stadig alt for mange negative spor efter Venstre-ministrene Hans Christian Schmidt og Esben Lunde Larsen i Miljøministeriet, selv efter at det blev udskilt igen. Fremfor alt hersker den ødelagte embedsmandskultur stadig. Derfor er der behov for en gennemgribende oprydning.

Miljøministeriets samfundsmæssige opgave er at levere det saglige fundament for den politik, der føres. Uanset hvad de politiske mål er, skal politikken være baseret på solid viden om de forhold, man griber ind i. Som på alle andre ressortområder skal de politiske forslag, der diskuteres, behandles af fagkyndige medarbejdere, som så skal give en retvisende vurdering af handlemulighederne og deres konsekvenser.

Det har Miljøministeriet desværre i en lang række tilfælde ikke formået at leve op til. Med landbrugspakken som det grelleste eksempel har ministeriet under politisk pres leveret en sagsbehandling, der står i klar modsætning til embedsværkets pligt til at levere saglig, faglig og sanddru sagsbehandling.

Det skal understreges, at det næppe er embedsmændene, der er skurkene. De har gjort, hvad de fik politisk besked på. Landbrugspakken er langt fra det eneste eksempel. Synderegisteret er meget omfattende[2].

---

1 Husmer & Vogt-Nielsen (2002, s.57)

2 https://www.dr.dk/nyheder/indland/jurister-miljoestyrelsen-blaastempler-ulovlig-udledning-af-miljoefarlige-stoffer
https://www.dr.dk/nyheder/indland/cheminova-pumper-miljoefarlige-stoffer-i-hav-der-allerede-er-forurenet
https://nyheder.tv2.dk/samfund/2024-03-12-styrelse-fjernede-i-al-hemmelighed-regelder-skulle-beskytte-havmiljoeet https://www.information.dk/indland/2024/05/erhvervslivets-hede-aande-nakken-tryllede-miljoeministeriet-lovovertraedelse-vaek?

Et hyppigt eksempel er Miljøstyrelsens brug af bestemmelserne om såkaldte blandingszoner. For at forstå problemet er man nødt til at gå ind i nogle lidt tekniske detaljer: Virksomheder eller myndigheder må ikke udlede giftstoffer, hvis det fører til, at koncentrationen overskrider de fastsatte grænseværdier. EU's vandrammedirektiv tillader imidlertid, at man opererer med en blandingszone, fordi grænseværdien gælder for hele området under ét, og altså ikke lige på det sted hvor man hælder giften ud.

Denne bestemmelser er naturligt nok tiltænkt en situation, hvor området ikke i forvejen er forgiftet ud over grænseværdierne – men denne selvfølgelige forudsætning er ikke eksplicit en del af selve bestemmelsen. Derfor har Miljøstyrelsen set en mulighed for – efter pres fra de forurenende virksomheder – at give tilladelse til yderligere udledninger ved at indføre udvidede (dvs. geografisk større) blandingszoner, også selvom miljøtilstanden i forvejen er i strid med vandrammedirektivets krav.

Resultatet har i en række tilfælde været, at der blev givet tilladelse til at udlede giftstoffer til havområder, der i forvejen var forurenet ud over gældende grænseværdier.

KODEX VII – DE SYV CENTRALE PLIGTER

1. Lovlighed
2. Sandhed
3. Faglighed
4. Udvikling og samarbejde
5. Ansvar og ledelse
6. Åbenhed om fejl
7. Partipolitisk neutralitet

Kilde: Medarbejder- og Kompetencestyrelsen, Kodex VII – de syv centrale pligter

Hvordan kunne det gå så galt?

Man kan undre sig over at dette kan foregå, når man tænker på den indskærpelse af pligterne til god embedsførelse, der skete med Kodex VII i 2015[3].

De tre første og mest centrale pligter i Kodex VII er

1. Lovlighed,

2. Sandhed og

3. Faglighed

Det virker oplagt, at alle tre pligter er overtrådt i de pågældende tilfælde. I sagerne om blandingszoner er der tale om en faglig vurdering gående ud på, at tilladelsen vil forværre miljøtilstanden i allerede overbelastede områder, og at tilsløre dette vil være i strid med sandhedskravet, og det vil ifølge gældende bestemmelser derfor være ulovligt (hvilket juridiske eksperter da også påpeger)[4].

Det er ministeren naturligvis fuldt på det rene med – bl.a. har du selv som formand for Danmarks Naturfredningsforening i flere tilfælde klaget over sådanne afgørelser[5]. Men her drejer det sig ikke kun om at omgøre konkrete fejlagtige beslutninger. Målet må være at genindføre en sagsbehandling på miljøområdet, der grundlæggende respekterer Kodex VII.

For at få sat en stopper for den dybest set ulovlige embedsførelse er det nødvendigt at forstå det giftige samspil mellem politisk pres, nedprioritering af faglighed og grænsesøgende omgang med lovbestemmelser. Når disse faktorer er til stede samtidig, opstår der et verdensbillede, hvor toppen af embedslaget føler sig berettiget – eller endda, ud fra kravet om politisk lydhørhed, forpligtet – til at træffe den type afgørelser.

---

3 https://www.ft.dk/samling/20161/almdel/mof/spm/1104/svar/1425850/1791485.pdf

4 Jf. Basse (2023)

5 https://www.dn.dk/nyheder/2026/naturfredningsforening-klager-over-ny-forurenings-tilladelse-til-cheminova/
https://dn.dk/nyheder/2026/endnu-en-fabrik-far-lov-at-udlede-ekstremt-giftige-stoffer-i-havet/

Kulturrevolutionens kernepunkt

Som disse eksempler viser, er der et presserende behov for en kulturrevolution.

Udgangspunktet er, at politikerne har en demokratisk ret til at sætte sig ud over fagligt input – men embedsmændene skal sørge for at politikerne ved, hvilke fakta de vælger at se bort fra. Kernepunktet er derfor ikke, at man skal afskaffe den politiske lydhørhed, som er en af embedsværkets to helt centrale pligter – den skal bare ikke have lov til at sortere fagligheden fra, før beslutningerne træffes.

På miljøområdet kan man beskrive den overdrevne lydhørhedskultur ved at sætte den i forhold til det såkaldte forsigtighedsprincip, der siden 2020 har været gældende i hele EU[6].

Ifølge forsigtighedsprincippet er det ulovligt at føre en bestemt politik, "hvis der er en mulighed for at en bestemt politik eller handling kan forårsage skade på offentligheden eller miljøet".

Den rådende politisk-administrative kultur er baseret på det stik modsatte princip, nemlig at embedsværket skal lede med lys og lygte efter enhver mulighed for at påstå, at den ønskede politik IKKE gør skade. Når det er forbudt at udlede farlige stoffer i et vandområde, der i forvejen ikke lever op til miljøkvalitetskravene (jf. Basse 2023), finder man frem til en tolkning, hvorefter yderligere giftpåvirkning ikke kan påvises at forværre tilstanden (selvom giftpåvirkningen i sagens natur altid vil øges ved yderligere tilførsel).

Denne marginale fortolkning på det rent faglige område suppleres så af en tilsvarende marginal omgang med lovlighedskravet. Med hensyn til det retlige aspekt vil en lovlydig borger normalt handle ud fra forsigtighedsprincippet, dvs. man vil undgå at gøre ting, som man kan risikere at blive sat i fængsel for. Alternativet vil være at handle ud fra princippet 'går den, så går den'. Det princip vil de fleste nok ikke opdrage deres børn til at følge.

---

6 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=LEGISSUM:precautionary_principle

Det er imidlertid den praksis, embedsværket følger i Miljøministeriet. Nøgleordet er 'procesrisiko': Man gør noget, som man godt ved, man risikerer at blive dømt for.

Det er Miljøministeriet selv, der har forsvaret sin praksis med henvisning til dette princip i et svar til 'Information'[7]. Det fremgår af svaret, at man har gjort alt for at finde et figenblad, som gjorde det muligt at vurdere sådanne udledningstilladelser som lovlige, men selv efter "en grundig juridisk analyse" må man konstatere, at der er en procesrisiko (som man har fundet det klogest at orientere Folketinget om – det er derfor rimeligt at slutte, at der her ikke er tale om en fjern mulighed, men en højst reel risiko).

Problemet i forholdet til Kodex VII kan derfor ikke håndteres ved kun at påpege konkrete indlysende lovovertrædelser (som i Landbrugspakken og Minksagen, jf. Dybvad-rapporten s. 91), men ved at pege på at forholdet til lovlighed, sandhed og faglighed i for høj grad overtrumfes af kravet om politisk lydhørhed (jf. Dybvad-rapporten s.74 & 110, hvor næsten halvdelen af de adspurgte embedsmænd opfatter det som et problem at undgå, at fagligheden presses af kravet om lydhørhed).

Denne embedsmandskultur må i sagens natur ændres, hvis Miljøministeriet igen skal levere et solidt miljøfagligt grundlag for politiske beslutninger.

Det er naturligt at spørge: Hvis man hver gang følger forsigtighedsprincippet, kan man så ikke blive overforsigtig?

Med hensyn til miljøgifte er der imidlertid en tungtvejende grund til at være forsigtig. Overvågningen indtil nu har i alt væsentligt drejet sig om umiddelbare, konkrete forureningsfarer. Antagelsen har været at giftvirkningen gradvis fortonede sig. Nu tyder meget på, at udledninger tværtimod har effekter, der gradvis hober sig op. Det nødlidende danske hav er et godt eksempel: Det er et samlet resultat af udledninger, man engang hævdede var uskadelige (men som man politisk valgte at intensivere på et tidspunkt, hvor man fagligt var advaret om konsekvenserne og burde vide bedre, jf. Hansen (2026).

7 https://www.information.dk/indland/2024/05/erhvervslivets-hede-aande-nakken-trylle-de-miljoeministeriet-lovovertraedelse-vaek?

Det samme mønster gentager sig på andre områder. Man har desuden kun i meget begrænset omfang målt på de såkaldte cocktail-effekter, dvs. på hvordan enkeltpåvirkninger kan spille sammen og forværre hinanden. Goulson redegør for de udviklinger, der har reduceret insektbestandene med et sted mellem 50 og 90 procent (Goulson 2021, s. 77), og beskriver blandingen af menneskeskabte giftstoffer som analog med et folkedrab (Goulson 2021, s. 130).

Og det er ikke kun insekterne, der rammes.

Sammenhængen mellem pesticidbelastningen og kræft og andre lidelser som Parkinson og diabetes bliver gradvis bedre forskningsmæssigt belyst, som beskrevet af Hansen & Kolmos (2026). Her indgår ud over selve giftpåvirkningen også en cocktail-effekt med et andet truende problem, nemlig brugen af antibiotika i landbrugets kødproduktion. En arbejdsgruppe nedsat af den konservative britiske regering (jf. O'Neill 2016: 71) forudsagde i 2016, at der med den igangværende udvikling i 2050 ville dø 10 millioner mennesker på verdensplan, alene på grund af resistensudvikling hos sygdomsvoldende bakterier (hvilket vil være samme størrelsesorden som dødsfald forårsaget af kræft, jf. Hansen og Kolmos 2026, s. 178). Hertil kommer akkumulerede udgifter i størrelsesordenen 100 billioner (ikke milliarder!) dollars. Men trods diverse indgreb mod konkrete stoffer stiger det samlede antibiotikaforbrug i kødindustrien stadig – med stort set ukendte konsekvenser.

Selv hvis man ikke er så bange for de umiddelbare virkninger, som er dem, man mest måler på, er der således god grund til at være forsigtig, i alt fald hvis vi skal beskytte vores børns fremtid og ikke bare vores egen nutid. Her kan man med god grund mane til rettidig omhu.

Den dårlige politisk-administrative kultur har også afledte konsekvenser, der må gøres op med. Man kan således i den nuværende kulturtilstand som rådgiver i departementet anse det for sin pligt at skærme ministrene imod information, der sætter dem i politisk forlegenhed (ud fra en antagelse om at hvad man ikke ved, har man ikke ondt af). I forhold til sagen om importen af olieholdigt spildevand til Stigsnæs er der fx al mulig grund til at tro, at embedsværket i første omgang ikke fandt anledning til at informere ministeren om problemets fulde omfang, muligvis i et forsøg på at inddæmme sagen mest muligt. Omfanget slap så ud alligevel, som jeg vender tilbage til nedenfor.

Miljøministeriet bærer også på en arv fra den daværende fødevare- og miljøminister Esben Lunde Larsen, der i 2016 blev rasende på embedsværket, fordi det dengang prøvede at løse sin opgave med at belyse miljøhensyn (i stedet for at bakke op om ministeren, bl.a. når han erklærede kornmarker for natur). En konsekvens var bl.a. at Miljøstyrelsen fik lodret forbud imod at udtale sig om miljøet (!) og holde sig til at løse rene driftsopgaver.

Det bredere problem: Faglighedens nedtur i embedsværket

Marginaliseringen af faglig viden er ikke begrænset til Miljøministeriet eller til selve minister-niveauet. Til tider bliver ubelejlig information sorteret fra endnu tidligere. Tynell (2022, s. 164) giver et eksempel på, at da den manglende kontrol med udbytteskatten begyndte at trænge sig på, blev centrale advarsler strøget i det dokument, der blev forelagt departementschefen.

Når der er behov for at fokusere på, hvad der bør ske med embedsværket, er det også fordi miljøproblemerne indgår i et større mønster af svækkelser i embedsværkets funktion. Som påpeget fra mange sider (Zwisler et al. 2020, Videnskabernes Selskab[8] samt Dybvad-rapporten, m.fl.), er ressort-fagligheden generelt svækket i de seneste tiår.

Fire faktorer spiller her en rolle:

1. Politiske hensyn har generelt – til dels også på grund af en fornemmelse blandt politikere for at man skulle passe på, at embedsmændene ikke bestemte for meget – fået stigende vægt i forhold til det faglige grundlag for beslutningerne. Det har haft til følge, at topcheferne i stigende grad frasorterer politisk ubekvemme faglige kendsgerninger i deres vejledning af ministrene.

Den gamle praksis med at tage den fagligt mest kyndige medarbejder med op til ministeren, når sagerne skulle drøftes, er stort set bortfaldet.

8 Videnskabernes Selskab (2024), Plads til forbedring. https://royalacademy.dk/videnskabernes-selskab-udgiver-ny-rapport-hvordan-skaber-vi-det-bedste-vidensbaserede-grundlag-for-de-politiske-beslutninger/

Det kan have interesse, at denne ordning stadig kan opfattes som typisk for det danske system; således blev den fejlagtigt fremhævet af den tidligere radikale toppolitiker Margrethe Vestager på Folkemødet 2022 på Bornholm som et led i beskrivelsen af hendes erfaringer med systemet i Danmark sammenlignet med EU.

2. Det er desto lettere for topcheferne at se bort fra fagligheden af politiske grunde, fordi departementscheferne (og deres departementer generelt) har en stærkt svækket faglig grundlagsviden inden for deres ressortområde.

Departementschefer rekrutteres ikke længere fra selve fagministeriet, men typisk fra Finansministeriet, (jf. Christensen og Opstrup 2025: 80), og andelen af fagligt kvalificerede ansatte i departementerne er halveret i perioden 2011-2021 (i forhold til generalister, dvs DJØF'er)[9]. Dette forhold præger desuden udviklingen i hele samfundet i retning af, at ledelse isolerer sig fra viden om det man leder, med den risiko det indebærer for fejlbeslutninger, jf herom Loft & Harder (2021).

Ikke mindst på miljøområdet har nedlæggelsen af amterne i 2007 desuden betydet en stærk svækkelse af miljøfagligheden på samfundsmæssigt plan (se fx Juhl-Nielsen 2026). Amterne skabte stærke videnscentre, der samtidig var regionalt forankrede. Kommunerne har ikke haft faglig styrke til at overtage denne opgave, hvilket bl.a. har vist sig i forbindelse med Stigsnæs-sagen, hvor Miljøstyrelsen har måttet overtage tilsynet fra Slagelse Kommune (uden at problemet – som det er fremgået – dermed er blevet løst)[10].

3. Effekten af disse ændringer styrkes af, at ministeriernes sagsgang er blevet mere topstyret. I begyndelsen af dette århundrede var der under halvtreds ansatte i Miljøministeriets departement, fordi den faglige sagsbehandling i styrelserne spillede hovedrollen. Nu er der langt flere ansat i departementet (i deres notat til Dybvad-udvalget, s. 336, opgør Grønnegård og Mortensen antallet til 323 i 2022). Grønnegård og Mortensen peger videre (s. 356) på, at det generelt er

9 Bjørnskov. Leo. 2024. Betragtninger om faglighed i forbindelse med den forskningsbaserede myndighedsbetjening Kapitel 2.8. I Videnskabernes Selskabs rapport: Plads til forbedring.

10 https://renthavmiljo.dk/wp-content/uploads/2026/07/Aabent-brev-til-miljoeministeren.pdf

langt fra klart, hvad der begrunder den stærke vækst i departementernes personaleforbrug.

Afstanden ned til de fagkyndige øges undertiden yderligere, ved at flere beslutninger rykkes helt væk fra ressortministerierne. Et eksempel af relevans for det grønne område, der fremhæves som bemærkelsesværdigt af Grønnegård & Mortensen, (Dybvad s. 326), er, at aftaler om grøn omstilling efter 2019 bliver forhandlet i Finansministeriet, hverken i Klimaministeriet eller i Miljøministeriet. Aftalen om Grøn Trepart blev tilsvarende indgået i Økonomiministeriet[11].

4. Gennemtrækket i embedsværket er accelereret, så antallet af erfarne embedsfolk falder drastisk. Magtudredningen opgjorde for nylig, at folk med under to års anciennitet udgør den største gruppe ansatte i centraladministrationen, både i departementer og styrelser, typisk omkring halvdelen; i Departementerne er andelen størst, således har 62% af sagsbehandlerne her en anciennitet på under to år[12]. Hvis folk kommer ind uden den relevante faglige viden, har de således ikke megen tid til at indhente det forsømte undervejs.

For en sikkerheds skyld: Dette er ikke et angreb på det danske embedsmandssystem med dets dobbelte forpligtelse på lydhørhed og faglighed. Det danske system er klart bedre end alternativerne (ekspertvælde eller politisk udnævnt embedsværk). Problemet er at den faglige side er trængt så meget i baggrunden, at dette gode system lidt for ofte ikke fungerer som det burde.

---

11 https://oem.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2024/juni/regeringen-og-parterne-i-groen-trepart-indgaar-historisk-aftale-om-et-groent-danmark/

12 Christensen & Opstrup 2025, s. 82

Fire centrale anbefalinger

En nyvalgt minister kan gøre noget ved disse problemer i Miljøministeriet, uden at skulle spørge nogen om lov.

Her er fire konkrete forslag:

Ad 1: Lad de fagkyndige deltage, når beslutningerne skal træffes – og vælg først derefter, hvad der er den bedste politiske beslutning. Og instruer fagkyndige om at råbe op, hvis de tror der er fejl i fakta!

Ad 2: Ansæt flere chefer, der har faglig viden inden for deres ressortområde

Ad 3: Genskab en bedre balance mellem de fagkyndige i styrelserne og topledelsen i departementerne. Især med hensyn til overvågning af pesticider og andre giftstoffer er der brug for en kraftig faglig oprustning. Miljøstyrelsen har været nærmest hjælpeløs i relation til PFAS-katastrofen.

Ad 4: Gør mere for at fastholde faglige ankerpersoner!

Det betyder ikke, at ministeriet skal befolkes med miljøaktivister. Pointen er at genintroducere et fagligt grundlag for sagsbehandlingen, der skal gælde uafhængigt af, hvem der sidder i regering, og hvem der er minister. Det er politikeres demokratiske ret at prioritere – men det sker i blinde, hvis embedsværket sorterer ubelejlig viden fra når beslutningerne skal træffes. Det var ikke kun under højrefløjens hadefigur Svend Auken, at miljøfagligheden i styrelserne var i højsædet – også borgerlige miljøministre som Christian Christensen (Kr.F) og Per Stig Møller (Kons.) værdsatte embedsværket som det fungerede dengang.

Dette kulturskifte tør man så håbe på kunne køre videre som tradition i ministeriet også under fremtidige regeringer. Det var dette princip, som fik Fukuyama (2014, s. 25) til at udråbe Danmark som globalt mønster på god regeringsførelse. Det bør Danmark blive igen!

Så galt står det altså til

Afslutningsvis skal det igen opsummeres hvor grelt problemet er:

Miljøstyrelsen har i en række tilfælde valgt at ignorere miljøhensyn i en så grotesk udstrækning, at deres afgørelser kun kan beskrives som ulovlige.

Der er lagt sager an imod Miljøstyrelsen for lovovertrædelser (!) – og flere er på vej. Brugen af pesticidet asulox er et eksempel: Det har aldrig været tilladt i EU eller i Danmark – alligevel har Miljøstyrelsen i årevis givet dispensation, og trak først tilladelsen tilbage, da et sagsanlæg var på vej[13] (man håbede, det kunne afværge sagsanlægget).

Magnus Heunicke konstaterede i juni 2025[14], at man i årevis havde tilladt ulovlige udledninger på trods af, at de fagkyndige embedsmænd havde påpeget lovbruddet. De var bare blevet ignoreret, som fx udledningen af spildevand ved Stigsnæs.

Den sag er særlig interessant, fordi den viser en praksis med at skjule ubelejlig viden for ministeren, med det resultat, at Heunicke (havets minister) gik ud med en erklæring om, at importen af norsk oliespildevand var stoppet, hvilket viste sig at være i strid med sandheden.

Udledningen af oliespildevand fra Norge er siden faktisk stoppet, men virksomheden IWS importerer fortsat stærkt forurenet spildevand både fra olieindustrien og andre industrier fra hele Europa. Miljøstyrelsen har foreløbig lagt op til at fortsætte ulovlighederne med at godkende IWS' udledninger, der kan forringe vandmiljøet i strid med vandrammedirektivet, uden dokumentation for rensningens effektivitet og uden at undersøge miljøeffekten af de hidtidige udledninger[15].

Et andet eksempel er Cheminova (som nu er amerikansk ejet og hedder FMC Rønland), der fik tilladelse til at opblande giftstoffer med rent

13 Hansen & Kolmos (2026: 71)

14 https://www.dr.dk/nyheder/indland/eksperter-miljoeministeriet-har-i-aarevis-bevidst-brudt-regler-om-forurening-af

15 Se bemærkninger fra foreningen Rent Havmiljø nu til Miljøstyrelsens udkast til afgørelse om revurdering af Industrial Water Solutions A/S' miljøgodkendelse mv. (styrelsens j.nr. 2023 – 84672) fra Advokatfirmaet Energi & Miljø af 8. maj 2026, udarbejdet i samarbejde med Ellen Margrethe Basse, https://renthavmiljo.dk, nyheder, maj 2026.

DE FEM PRINCIPPER FOR IMPLEMENTERING AF ERHVERVSRETTET EU-REGULERING

1. Den nationale regulering bør som udgangspunkt ikke gå videre end minimumskravene i EU-reguleringen.
2. Danske virksomheder bør ikke stilles dårligere i den internationale konkurrence, hvorfor implementeringen ikke bør være mere byrdefuld end den forventede implementering i sammenlignelige EU-lande.
3. Fleksibilitet og undtagelsesmuligheder i EU-reguleringen bør udnyttes.
4. I det omfang det er muligt og hensigtsmæssigt, bør EU-regulering implementeres gennem alternativer til regulering.
5. Byrdefuld EU-regulering bør træde i kraft senest muligt og under hensyntagen til de fælles ikrafttrædelsesdatoer.

Kilde: Erhvervsstyrelsen, Vejledning om principper for implementering af erhvervsrettet EU-regulering, 2019

vand for at komme under grænseværdierne, hvad juraprofessor Ellen Margrethe Basse (2023 og 2024) påpegede er i strid med både EU og dansk lovgivning.

Et helt aktuelt eksempel fra 2026 er tilladelsen til virksomheden Lundbeck til udledning af bl.a. cyanid[16].

Som en medvirkende faktor har beslutningen fra 2015, truffet af daværende erhvervsminister Troels Lund Poulsen (V)[17] om minimumsimplementering[18] af EU-krav, ligget som en bundklang i alle miljø-

16 https://ing.dk/artikel/fabrik-maa-sende-pfas-zink-cyanid-og-andre-miljoefarlige-stoffer-ud-i-havet-nu-har-dn-klaget-over

17 Kilde: https://www.dn.dk/nyheder/2025/danmark-ser-bort-fra-eu-regler-nu-skal-det-vaere-slut/

18 kilde: https://erhvervsstyrelsen.dk/vejledning-om-principper-implementering-af-erhvervsrettet-eu-regulering

afgørelser med de konsekvenser, det har haft for bl.a. vandmiljøet. Enhedslisten prøvede at få princippet omstødt i 2024, men det blev forkastet af SMV-regeringen. Måske er der nu basis for, at det kan tages op igen?

Men det er ikke nok at omvurdere enkeltafgørelser. Der skal et kulturskift til, så marginaliseringen og demoraliseringen af miljøfagligheden kan bringes effektivt til ophør. Kodex VII kan spille en rolle, men det er ikke gjort med at indskærpe reglerne om lovlighed, sandhed og faglighed. Selve reglerne kender folk godt, og undersøgelser peger på at de også faktisk har ført til flere tilfælde, hvor embedsmænd lufter deres betænkeligheder (Christensen og Opstrup 2025).

Nøglen til forbedring ligger i at adressere de to grundfaktorer: den svækkede ressort-faglighed og den øgede villighed med hensyn til at levere politisk belejlige tolkninger af virkeligheden. Den kombination er det, der skal gøres op med. Hvad med at nedsætte en sandheds- og forsoningskommission i ministerielt regi?

Litteraturliste

Basse, Ellen-Margrethe (2023). Et notat om de retlige rammer for udledning af miljøfarlige stoffer med spildevand. Miljø- og Fødevareudvalget, bilag 413. https://www.ft.dk/samling/20222/almdel/MOF/bilag/413/2720645/index.htm

Basse, Ellen-Margrethe (2024). Nogle kritiske bemærkninger til FAQ-vejledningen. https://www.basse.dk/wp-content/uploads/Miljoestyrelsens-FAQer-om-miljoefarlige-stoffer-22.10.2024.pdf

Christensen, Jørgen Grønnegård & Peter Bjerre Mortensen (2022). Centraladministrationen efter årtusindskiftet. Notat til Dybdal-udvalget, s. 314–394.

Christensen, Jørgen Grønnegård & Niels Opstrup (2025). Forvaltningen i folkestyret. Magtudredningen 2.0. Aarhus Universitetsforlag.

Dybdal-udvalget (2022). Bedre samspil mellem Folketing, regering, embedsværk og medier. https://djoef.dk

Fukuyama, Francis (2014). Political Order and Political Decay. Farrar, Straus & Giroux.

Goulson, Dave (2021). Den tavse verden. Sådan forhindrer vi insekternes undergang. Gads Forlag.

Hansen, Kjeld (2026). Vort moderlige hav. Frydenlund.

Hansen, Kjeld & Hans Jørn Kolmos (2026). Fra mirakel til mareridt. Når pesticider og antibiotika ikke længere tjener menneskeheden. Gads Forlag.

Husmer, Lis & Karl Vogt-Nielsen (2002). Dansk Miljøpolitik 2002. En analyse af VK-regeringens første måneder set med miljøbriller. Center for Alternativ Samfundsanalyse.

Juhl-Nielsen, Niels Johan (2026). "Da Slotsholmen åd landkortet: Fra Foghs systemskifte til Lynetteholmens demokratiske havari." Information, 16. juli 2026.

Loft, Jep & Peter Harder (2021). Ledelse på afveje. Når magt og indsigt skilles ad. Gad.

O'Neill, Jim (chair) (2016). Tackling Drug-Resistant Infections Globally. Final Report and Recommendations. https://amr-review.org

Videnskabernes Selskab (2024). Plads til forbedring. Forskningsbaseret viden og politik. https://royalacademy.dk

Zwisler, J., J. Jørgensen & F. Østrup (2020). Fornyelse eller kollaps. Samfundslitteratur.

Peter Harder
Foto: Leif Tuxen

Peter Harder (f. 1950) er professor emeritus ved Københavns Universitet og medlem af Videnskabernes Selskab, hvor han 2019–2022 var formand for den humanistiske klasse.

Som sprogforsker har han især beskæftiget sig med funktionel grammatik, kognitiv lingvistik og semantik og står bag en lang række videnskabelige publikationer.

Ved siden af sit akademiske virke har Peter Harder gennem mange år været en aktiv samfundsdebattør med særligt fokus på uddannelses- og forskningspolitik, ledelse og forholdet mellem faglighed, magt og økonomisk rationalitet.

Han er bl.a. medforfatter til Skolen på frihjul (2002) og Ledelse på afveje (2021).

Værdigrundlag for Foreningen Gylle.dk

Foreningen gylle.dk ser det som en central journalistisk opgave at navngive beslutningstagere, lobbyister og private aktører, der er ansvarlige for forvaltningen af offentlighedens interesser.

Foreningen er uafhængig af partipolitik og økonomiske interessenter.

Nyhedsmediet følger medieansvarslovens etik, hvor omtalte personer og institutioner høres i relevant omfang, men hvor manglende svar også omtales som sådan.

Vi ser det som en særlig journalistisk opgave at påvise ansvar i systemerne, herunder at navngive beslutningstagere, lobbyister og private aktører indenfor især landbrug og natur- og miljøbeskyttelse, når de står bag væsentlige handlinger og beslutninger.

Miljøministeriets samfundsmæssige opgave er at levere det saglige fundament for den politik, der føres. Uanset hvad de politiske mål er, skal politikken være baseret på solid viden om de forhold, man griber ind i. Som på alle andre ressortområder skal de politiske forslag, der diskuteres, behandles af fagkyndige medarbejdere, som så skal give en retvisende vurdering af handlemulighederne og deres konsekvenser.

Det har Miljøministeriet desværre i en lang række tilfælde ikke formået at leve op til. Med landbrugspakken som det grelleste eksempel har ministeriet under politisk pres leveret en sagsbehandling, der står i klar modsætning til embedsværkets pligt til at levere saglig, faglig og sanddru sagsbehandling.

Det skal understreges, at det næppe er embedsmændene, der er skurkene. De har gjort, hvad de fik politisk besked på. Landbrugspakken er langt fra det eneste eksempel. Synderegisteret er meget omfattende.